

ÉRTÉKELÉS ÉS ZÁRÓJELENTÉS

**BUDAPEST XV. RÁKOSPALOTA
LIVA MALOM ÉS KÖRNYEZETÉNEK
FEJLESZTÉSI LEHETŐSÉGEI**

építészeti ötletpályázat

Zártkörű tervpályázat

Építész Mester Egylet - Mesteriskola XXIII. ciklus

Kiíró: Budapest Főváros XV. kerületi Önkormányzat Polgármesteri Hivatal
Építész Mester Egylet

2015. november

1. Általános értékelés

A tervpályázat zártkörű, névalírással, az ÉME Mesteriskola XXIII. ciklus hallgatóinak és mestereinek – mint konzulenseknek – részvételével, 2015. szeptember-november hónapokban került lebonyolításra.

Az építészeti ötletpályázat célja a XV. kerületi Önkormányzat számára minél kreatívabb, komplexebb ugyanakkor gazdaságosan megvalósítható fejlesztési lehetőségek felvetése a hajdani malomépület bizonyos szintű megőrzésével, a Szilas-patak menti erdősáv turisztikai hasznosításával és a tágabb környezet szennyvízkezelését is biztosító alternatív szennyvíz tisztító berendezés elhelyezésével. A tervekészítés során törekedni kellett az építészeti, rendezési megoldások környezettudatos gondolkodásmóddal történő megfogalmazására.

A Kiírók 5 db tervpályázat beérkezését várták el, ami 2015. november 12-én az alábbi csoportbeosztás szerint teljesült:

1.pályamű: Gyökér András, Szabó Máté, Zajacz Judit	mester:Lévai Tamás
2.pályamű: Árva József, Kertész Zsuzsanna, Pásztor Ádám	mester: Dévényi Tamás
3.pályamű: Farkas Ádám, Juhász Balázs, Percz Gábor	mester: Kalmár László
4.pályamű: Hindy Dorka, Máté Orsi, Guld Beatrix	mester: Golda János
5.pályamű: Bokányi Imre, Rohonczy Donát, Takács Gergely, Tóth Gábor	mester: Tomay Tamás

A benyújtott tervpályázatok megfeleltek a kiírás tartalmi és formai követelményeinek. A **Bontási jegyzőkönyv** tartalmazza a beérkezett munkarészeket. A beadás után, 2015. november 13-án, a Tervezők a bíráló Bizottság előtt bemutatták és ismertették terveiket, kérdésekre válaszoltak

Bírálóbizottság

Elnök:	dr. Pintér Gábor alpolgármester	Bp. XV. kerület Polgármesteri H.
Alelnök:	Arnóth Lajos építész	ÉME Mesteriskola
Előadó:	Roth János építész	ÉME Mesteriskola
Tagok:	Sipos Gábor főépítész	Bp. XV. kerület Polgármesteri H.
	Pelényi Margit építész	ÉME Mesteriskola
	Dobai János építész	ÉME Mesteriskola
	Kund Iván Patrik építész	ÉME Mesteriskola XX. ciklus
Szakértők:	Baranyi-Csaba Kata építész	Bp. XV. kerület Polgármesteri H.
	Arnóth Ádám építész	ÉME Mesteriskola

A Bírálóbizottság tagjai, kiadott ütemterv szerint, a MÉSZ székházban, egyénileg és plenáris üléseken tanulmányozták a pályaműveket. Az első plenáris ülést 2015. november 17-én tartották, majd véleményeiket egyeztetve a 2015. november 19-én tartott plenáris ülésen döntöttek az ötletpályázat eredményéről és megfogalmazták értékelését.

A Bírálóbizottság az ötletpályázatot sikeresnek ítélte. A benyújtott javaslatok használható ötleteket tartalmaztak, melyek továbbgondolása, szempontjaik felvetése kedvezően befolyásolhatja az Önkormányzat fejlesztési elgondolásai véglegesítését. Javasolta a tervek széleskörű bemutatását és a kerület lakói közreműködésével megszervezett nyilvános vitáját.

A Tervpályázat díjazására rendelkezésre álló 3.000 000 Ft bruttó összeg, ami a Mesteriskola működési költségei fedezésére szolgál, kifizethető.

A Bírálóbizottság első díjban részesítette a 3. számú pályaművet, második díjban pedig a 2. számú pályaművet.

2. Ajánlások

1. Az elbírálás kiírásban rögzített alábbi szempontjait :

- nagyvonalú építészeti javaslatok, értékörzés, tájépítészeti értékteremtés,
- a terület karakterének és a település szerkezet fejlesztésének történő megfelelés,
- megvalósíthatóság, gazdaságosság, alacsony környezeti terhelés.

a Bírálóbizottság (Bb.) a **közösségi célok és a kulturális vonzerő érvényesülése** alapján értékelte. Javasoljuk mind a környezetrendezési tervek, mind a Liva malom fejlesztésénél ezt figyelembe venni.

2. A 3. és 4. terv jól felismeri, hogy a malomépület rehabilitálásának érdekében fontos a csatlakozó területek egységes koncepció szerinti fejlesztése.

2.1. A tervezési terület környezeti kapcsolatai kialakítása:

- **A feltáró közúthálózat és a gyalogos kapcsolatok fejlesztésével** kell megoldani. A Bb. javasolja a „Patakparti út” kikötését a Régi Fóti útra (3.- 4. pályaterv). A gyalogos kapcsolatok kialakítása a Szilas-patak délkeleti partjával és Rákospalota történelmi magjával kívánatos. Igény a patak – mai - spontán hídjai helyett városszerkezettel is indokolt tengelyek kialakítása, legalább a malomhoz kapcsolódóan (2.- 4. pályaterv), de a kisajátítási lehetőségek függvényében akár több helyen is (3 . pályaterv)

- **A kerékpárút** Régi Fóti úti átvezetése megoldható az új közúti keresztezéssel kapcsolatosan is (4. pályaterv), de kedvezőbb javaslat **a szintben elválasztott** megoldás a patakparton melynek lehetőségét fel kellene tárnai, de valószínűleg irreális javaslat.(3. pályaterv),

2.2. A tervezési terület településszerkezeti kialakítása:

- a Bb. figyelemreméltónak tarja a 3. pályatervben megfogalmazott, **Szilas-patakkal párhuzamos, sávós terület felhasználást**. A javaslat távlati stratégiát fogalmaz meg, az alábbi elemekre alapozva:

- a patak délkeleti partja mentén, a már beépült, patak felé lejtő telkeken „hátsókerti zöldfelület” kialakítása az építési hely szabályozásával,

- a tervezési területen a zöldterület tagolása patakparti szabadidős és a „Patakparti út” menti átmeneti sávra. Az átmeneti sáv funkciói – „kiskertek”, Organica, termelői piac – távlatban a lakóterület és szabadidős területeket egyaránt kiegészíthetik, akár az Önkormányzat, akár magán kezdeményezések támogatásával. Mindez helyi szinten kívánatos, ezért a Bb. nem tartja reálisnak a 4. pályatervben megfogalmazott városias léptéket és használatot.

3. A Szilas-patak **revitalizációja** elengedhetetlen követelmény. Legalább az M3-tól kezdve a patakmeder betonvályútól való mentesítését meg kell valósítani (2. és 3. pályaterv) Hasznos javaslat a „kőmatrac” alkalmazása és a Liva malom mellett "öblözet" kialakítása (2. pályaterv) Ehhez kapcsolódik az élővilág revitalizációja is, amihez alátámasztó javaslatot csak az 1.pályaterv tartalmaz az akvapóniás rendszer tervezésével. A javaslatot szakértői szinten érdemes továbbvizsgálni.

4. **A malom megmaradása** a megfelelő funkcióra történő alkalmazás függvénye. Az a jó funkció, amely élővé teszi a romokat, élőként használja, de nem terheli túl. A jó javaslatok az **üzemeltetés szempontjából figyelembe vették az Organica-val történő szimbiózist** (3. - 4. pályaterv), vagy éppen az új funkcióval történő azonosulást (2. pályaterv).

5. Műemlékvédelmi elvárások szerint természetes megoldása lehet a malom megmaradásának a **közvetlen ráépítés vagy hozzáépítés**, az új és régi rész valamilyen módon való elkülönítésével, a rom - legalább elvben – érintetlenül hagyásával. A pályázók ezt a megoldást választották, véleményük szerint a rom megmaradt hiteles állapota így őrizhető meg a legmaradéktalanabbul. **Helytörténeti és közösségi hasznosíthatóság** is ezt a megoldást indokolja.

Egyébként a romok megóvására, továbbfejlesztésére több lehetőség is kínálkozna. Tömegrekonstrukció ebben az esetben szóba jöhetne, hiszen a malom a közelmúltban pusztult el, de védőtető alkalmazását a Bb nem tartja alkalmazandónak, mivel a Liva malom esetében ezek feleslegesen túlértékelnék a romot, hiszen alig 15 éve tönkrement maximum 200 éves szerény épületről van szó.

3. Tervek részletes bírálata

1. csapat Gyökér András, Szabó Máté, Zajacz Judit, Mesterük: Lévai Tamás

AL. A pályázók munkájukat egy tömör szóval indították, és ez címként is megjelenik: "Játékok" névvel illeték. Feladatokat kell elvégezni, megoldani s a terv ezeket jelzi is; a tó újra feltöltése, halak telepítése, zöldségtermesztése, közösségi kert és ezekkel munkahely teremtése, továbbá két növényház az akvapónia zöldséges ládai + a szennyvíz tisztítótelep növényháza. S csak ezután említi és javasolja a malommal való foglalkozást, melyet jelként ítélt meg, mely alkalmas arra, hogy a malom épületén a vizet átvezesse és "ugrálóvárként" hasznosítsa. Szükséges a partok könnyű megközelítése, a vízpart aktivizálása, és a két part közötti kapcsolat. Ezek a kívánságok, szándékok a helyszínen 4 darab épített, kialakított négyzetes tömbben realizálódnak. Elhelyezésük esetlegesen, alaprajzi nagyságuk követi a malom négyzetes alaprajzi nagyságát. Nevet is adnak az egységeknek - funkcióik szerint, melyben a "játék" benne foglaltatik.

A tablókon megjelent rajzi világot megértve 4 játék valamiféle merevséget szimbolizál. Mintha a terv és az abból majdan keletkező valóság a kitalált 4 játék foglya lenne. Ez az állítás legerősebben a játékrömnél jelentkezik. Végül is a rom emlék, nem műemlék, de mégis valahogy meghatározott épülettömeg malomromként él még ma is. Itt rendbe hozva, kicsinosítva egy trambulinnak a szerkezete lett. A maradványt a malom hitelesebb emlékeként kellene megőrizni, és talán mégsem ugrálni rajta. A további 3 egységnél a majdani való élet, ha megvalósul, ezt a kijelölt játékteret játékosá teszi.

A kiírás többi kívánságai nincsenek megemlítve.

Összefoglalva: a terv a malmot leszámítva kulturált képet mutat és igényes berendezkedést ábrázol, mely a Megbízó számára hasznos javaslatokat tesz. A terv túlzott kívánságokat nem tartalmaz és szakaszolható is, a programok lehatároltsága ezt lehetővé is teszi.

SG. A terv alapvetően a patak menti bicikliútra épülő „teresedésben” kialakuló játszótérre hangolt. A terület közösségi célú használat gondolata jó irány lehet, de ennek kifejtése már nem sikeres.

A malom romjába telepített ugráló vár csak igen szűk korosztály használatára irányul, míg az Organica gazdasági területe fölé telepítendő játszótér a funkciók összeegyeztethetetlensége miatt tévedés. A „bujkáló” domb szintén csak egy szűkebb korosztály használatát teszi lehetővé. A terv nem számol a „régii településrész” való kapcsolattal, a telek belső közlekedési rendszerét nagyvonalúan rábízná a használókra. Itt azonban, az összetett funkciók miatt ez nem elfogadható.

A tóba keresztbe álló, terepszint alá helyezett műszaki igényeket kiszolgáló tömeg a természetes vízáramlást erősen megnehezíti.

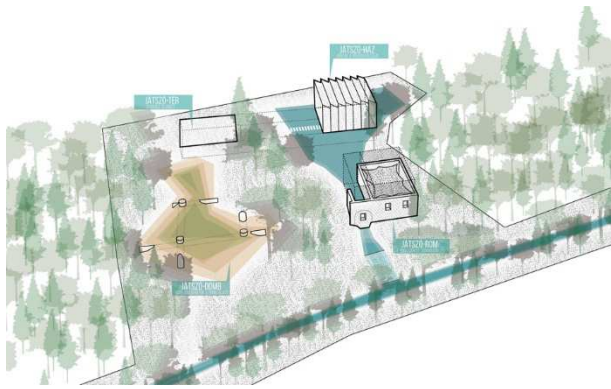
Összességében a négy játszótér malom alapterületi nagyságának ismétléses telepítése nem kellően kiforrott, bár az üvegház tömege tetszetős.

DJ. A vázlatos környezeti elemzés eredője a tervezési területre helyezett négy elemből álló játszótér. Az Organica létesítmény nagy része a föld alá kerül, mivel lényegében műtárgyról van szó, ez rendben is van. Az aktív üvegházrész a környező lakók számára játszótérként bejárható.

A távozó tisztított víz a műtárgy fölé visszaépített tóba érkezik.

A terv bonyolult és költséges megoldást javasol az Organica elhelyezésére. A malom fenntarthatatlan alibi-funkciót kap. Környezetrendezési javaslata, játszótér a jelenlegi állapothoz képest fenntarthatatlan illúzió.

RJ. Csak a szűken vett tervezési területtel foglalkozik, ezért a tervezett játszótér tényleges „közösségi használata” sem került bemutatásra. Amennyiben a kerékpárút az egyetlen városi kapcsolódási lehetőség ez a funkció fenntarthatatlan. Hiányzik a nyilvános WC, a játszóhelyek felügyelete stb. Az élővilág, a patak revitalizációjához értékes javaslat az akvapóniás rendszer ötlet szintű felvetése. Az üvegház vízfelületben tükröződő víziója szép építészeti gondolat.

KIP. Vonzó felvetés a malomépület koordinátarendszerére helyezett négy elem által szervezett téri rendszer, és sok lehetőséget hord magában. A hozzárendelt játék-funkció legfeljebb gondolatjátékként értelmezhető, egyoldalúan kiterjesztve minden elemre kevésnek bizonyul, és a konkrétumoknál - azt gondolom - elbukik. Hasonlóan vonzó vízió a vízen úszó üvegdoboz, ami az Organica látogatható tereit fogadja, de a sugallt könnyűséggel ellentétben nagyobb beavatkozást és áldozatot igényel, a hatékony zöldfelületet rejtett módon csökkentve. A biológiai szennyvíztisztítóval párhuzamban működő akvapóniás rendszer és zöldségtermelés jó ötlet, szerepét kissé megkérdőjelezi a környezet falusias, termelő hagyománya és jelene. A rom alulhasznosított, jövőbeli szerepe hangsúlytalanná válik.

AA. Környezetrendezési szempontból új rendet hoz létre, és ebbe az egységes rendszerbe foglalta a malmot is. Funkciója alibi-funkció – „trambulin” – használja ugyan a romot, de ez a funkció kissé kevés, kissé méltatlan, és így a malom önmagát igazából fenntartani nem tudja: túlélését talán biztosítja, de nem az értelmes életét.

CSK. A terület közvetlen környezetével foglalkozik, összekötőkapocsként a játékot használja, de a különböző funkciók összekeverése megkérdőjelezi a használhatóságot. A malom romba települő játék adhatna újfajta érzékelhetőséget a romépületnek, de a trambulin funkciója inkább eltávolítja az épülettől az embereket, a háló alatti területet kiüresíti, nem tudja tényleges használattal megtölteni, ezzel sorsára hagyja a romot.

A vízen lebegő üvegház épület könnyed formái megoldásának érdekében az épület jelentős részét a föld, tő vízfelülete alá süllyeszt, mely a funkciótól nem idegen, de a környezetrendezési célokkal ellentétes.

Szép gondolat, hogy a patakot és tavat rekultiválja a terv, a víz körforgásába beilleszti az akvapónia rendszerét.

CsB. (Organica - Csillik Barbara építész): A telep technológiailag kisebb módosításokkal működőképes lehet. Elképzelhető föld alá süllyesztett üzemi terület és a konténer kiemelése a felszín alól, így az üvegház vízen lebegő önálló üveg elemként megjelenő kubusa uralja a környezetet. A tisztított víz felhasználása, mint tájépítészeti elem is mindenképpen támogatandó gondolat. Azzal azonban nem értünk egyet, hogy ezt az üzemi területet (főként a konténer kiemelés helyén) játszótér funkcióval lehetne párosítani. Az FCR és a konténer kiemelő területek szeparált területei közötti közlekedés egy kicsit nehézkes, elválasztódik egymástól a két technológiai tér. A tartályok arányai nem sikerültek a legkedvezőbbre, a reaktorok mélysége nem megfelelő, előkezelés és konténertárolás terei kicsinek tűnnek, azonban ez egy felszín alatti bővítéssel megoldhatónak mutatkozik. A bevezető gazdasági út / udvar és a vendégfogadás terei sem jelennek meg egyértelműen.

2. csapat: Árva József, Kertész Zsuzsanna, Pásztor Ádám Mesterük: Dévényi Tamás

AL. Végignézve a terveket, a javasolt megoldást mérlegelve, az iskolai anyagban megtanult szituáció jutott eszembe. Egy szóval jellemzem "Mária Terézia Rend". Emlékeztetőül: a parancsot nem teljesítő katonai vezető a saját "parancsát" teljesíti és győzelemre viszi katonáit és Mária Terézia Rendet kap, vagy saját parancsába belebukik és akkor lefokozás, kivégzés az eredmény.

A tervezők "a parancs" csak egyetlen célját teljesítik, a zsúrinek az ítélete kell legyen olyan, hogy a terv reális, józan eredetiségét belássa, sőt...

A malom, ami ma nincs csak egy "kezetől lábától megfosztott törzs", talán még az sem, 1962-ig vízimalomként működött. Értéket termelt és hasznára volt az itt lakóknak (liszt - kenyér - tészta - sütemény - stb...). Ez a malom a terület meghatározó darabja volt, ez jelenség, az itt lakók számon tartották.

A jelenlegi terv a malom roncsot, négyzetes formáját megtartja és a modern technika segítségével vasbeton, acél / a malom alaprajzi méretével / a malom fölé helyezi a szennyvíztisztító művet, a tetején a technológiából adódó kerttel újra egy meghatározó jel, jelentőségét az itt lakók majd most is számom tarthatják. Persze ez hangsúlyosabb, hangosabb, mint a malom, de a tájba helyezett mondanivaló betölti funkcióját ilyen szempontból is..... akkor és most is. A terv csendben még azt is sugallja: nincs több pénz, ez még megvalósítható és a többi kívánság ?

A tetőn megjelenő gyönyörű életerős zöld (a technológiából adódóan) megtekinthető, mint különlegesség. S talán megjön a kívánság; legyen ilyen "zöld" táj, kulturáltabb környezet és kiépül lassan a jelenleg nincs közpénz után a közpark és parkolóhely és annak egyéb épített vonzatai. S ekkor ez a gondolkodás és belőle a valóság mégis " Mária Terézia Rend"?

Ehhez a leírt problematikához két megjegyzés tehető: az egyik ez a magatartás egy intellektuális keretben elfogadható. Másik megjegyzés: a pályázók tudták, hogy ez a javaslat "kiüti a biztosítékot". Leolvasható a pályázók egyik lapjára leírt kicsit hebegő-habogó szöveg, mely szimpatikus, nem "nyomdakész", de a tervezők lelki állapotát jól és, igazul tükrözi, s tartalmilag is ül.

A malom területéhez javasolt helyszínrajzi megoldáson új gyalogos utakat javasol az új, tervezett és meglévő lakóterületek között. Revitalizálja (kőmatrac) a patakmedret, javasol egy új közparkot a két lakóterület között. A kerékpárút, pihenőhellyel együtt létesül. Tehát a pályázat magára a víztisztítóra koncentrál és az épületet körülvevő természet maradjon csendes, gyalogos világ, csupán a kerékpár az ami a területet "motorizálja". A tóvá bővült patak pedig igazi pihenőhelyet biztosít.

Maga az épület egy kompakt technológiai mű, vasbeton szerkezettel és könnyű, áttört lebegős a betonfal léczsaluzatából kialakított lépcsős folyosó, melyben fel lehet jutni a tető térre. Kettős lépcső, egyik a látogatóké, másik az üzemeltetőké. A tömör vasbeton mag és könnyű, faanyagú külső mind formailag, mind praktikusán jól megfér egymással. A külső burkolat egy kilátó világát tükrözi, mely egy felső terasszá bővül. A 13 méter magasan lévő üvegház és látogató terasz, kiállítás is. A létesítmény lényegét kézzel foghatóan illusztrálja, s a látogató egyben a környezetet, a tájat látja.

A rajzi ábrázolás az épület szerkezeti megoldásáról többet nem mond, utal annak a megvalósítási természetességéről, a monolit vasbeton egyértelmű használatáról a szerkezettervező munkájában.

SG. A malom legmarkánsabb újraértelmezése. A környezet rendezés tekintetében a terv sok pozitívumot tartalmaz: kedvező a régi településrészsel adott gyalogos kapcsolati javaslat, a patak "kiteresítése", a széles gyalogos felület a patak felett, ezek mind megvalósításra érdemesek. A technológia emeletesítése, a régi malom üzemi funkciójának ilyen jellegű újraértelmezése erőteljes irány. Ezzel a közösségi használatú tér az üvegház, igen magasra, a harmadik emeletre szorul. Az erőteljes építészeti megformálás felveti az alábbi nem lekicsinyelendő problémakört: szabad-e egy alapvetően városszéli, „csak ne a szomszédomba” technológiai funkciót ilyen kihívó helyzetben hozni, jelképpé emelni, vagy azt inkább földközeli, fák által takarható léptéken kell-e tartani, mely kevésbé borzolja az itt élő „öslakosság” ingerküszöbét. Egy tömbben észak-nyugatabbra, a panelok közvetlen közelébe ez a probléma nagy valószínűséggel csökkenne. A terv másik problémája az alapvetően vízszintes technológia emelése, mely csak komolyabb működési költségekkel tartható fent, ezt csak mérsékelni tudja a lezúduló vízből visszanyerhető energia.

A terv erőteljes építészeti megfogalmazása mindenképpen dicséretes.

DJ. Nyilván a legtöbb vitát kiváltó munka. A reális léptékű környezetvizsgálat eredménye a konkrét feladat megoldására koncentrálnó erőteljes javaslat. A funkcióját és lassan mindenét elvesztő malom nem támasztható fel. Emlékezete a perifériális környezetben erőteljes „gesztussal” tartható fenn. A malom romfalai közé épített torony-szennyvíztisztító ilyen. Megvalósítása a terveket nézve végiggondolt, valóságosan szinte lehetetlen. Szurkolok.

RJ. A karakteres, erőteljes építészeti javaslat formai szempontból példamutató. Nem a malom, mint ipari épület reinkarnációja, hanem egyben a nosztalgikus emlékezés tagadása is. Ezzel felveti annak a kérdését, hogy közösségi használat tárgya tud-e lenni?

A megfogalmazott jel egyesíti, fizikailag is, a fejlesztést kiváltó Organica megépítését és a malom megőrzésének kívánalmát. Ebben a helyzetben a műemlék viszont díszletté válik, megőrzött falakat jelent csupán. Nem szimbiózisról szól, hanem az új mű egyeduralmáról! Kérdéses, hogy a szűk lépcsőn megközelíthető látogatótér betöltheti-e funkcióját, vagy csak kilátóvá válik?

A patak ötletes revitalizációja kapcsán kialakított kerékpáros pihenőhelyhez semmilyen kiszolgáló funkció sem kapcsolódik.

KIP. Stratégiájától a javasolt megoldásig a leginkább fókuszált terv. Tájrehabilitáció szempontjából pedig a legautentikusabb megoldás a malom közvetlen környezetében az egykori jellegébe visszaállított, rekonstruált patakmeder, amit azon túlnyúlva a patakmeder revitalizációjával egészít ki. Városi kapcsolata egy erős gesztussal (stég-híd) és a szükséges telek bevonásával megoldott. Hosszútávon a régi (felső) patakkal egyedülként foglalkozik, a visszaállított malomtavat ebből is táplálva.

A malommal való viszonya szintén koncentrált, egyértelmű üzenet az üzemi funkció, mint érték kiemelése, és ebből adódóan az Organica Élőgépezet, mint szennyvíztisztító üzemnek az egykori malom gépezetének helyére való telepítése. Ezzel a régi épület eredeti funkciójában és tájszervező szerepében, de egyértelműen új elemével él tovább. A fenti megoldások áldozatokot követelnek, amik technikai jellegűek és megoldhatóak.

A terv gyengéje a terepszinttől eltávolított egyetlen közösségi funkció, amit a stég közelében érdemes lett volna kiegészíteni, illetve akadálymentes elérhetőségét biztosítani.

ÁÁ. A közparkba tervezett új építmény a malomra ráépülve jelenik meg; a stég helye, mérete, megfogalmazása szép, de – a ráépítéshez hasonlóan – kissé vázlatos. A víztisztító működő, fontos funkció – de a malom túlterheltté válik, hiszen háromszor annyi helyet igényel, mint amekkora a malom volt, így az elveszti egykori jellegét. Hátrány továbbá, hogy az érthető módon igényelt közösségi, szabadidős funkció hiányzik. Építészeti biztossítja romfalak fedését, de kérdés, hogy a kétségtelenül vonzó megoldást a rom a valóságban kibírja-e? A terv ellen szól az építménynek az egykorit jelentősen meghaladó magassága és az alsó szintnek az eredetitől teljesen eltérő cellás alaprajza is.

CSK. Az egyetlen olyan terv mely az Organicát a malomépületbe helyezte és ezzel az erős gondolattal keltette életre azt.

Ezzel a gondolattal válaszol a rom rekonstrukciójának kérdésére, mely szerint az épület legfőbb túl élését az jelentheti, hogy megfelelő, működő, szükséges tartalommal tudjuk megtölteni.

Az új technológia romba való építése, azonban mint kivitelezési, mint fenntartási szempontból többlet terhet ró a megvalósítóra, és a felújítás területre gyakorolt hatása bizonytalan.

A víz használatára komplex gondolattal válaszol, felhasználja az épület energia ellátásában, rehabilitálja a patakot, a malom környezetében visszaállítja a természetes medret, helyreállítja a tavat és revitalizálja.

CsB. A terv mindenképpen érdekes megoldási lehetőséget vet fel vertikális orientáltságával. A malom romjának használata, bevonása a koncepcióba szimpatikus hozzáállás, külső megjelenésében esztétikus, jelként funkcionál a területen. Egyesíteni próbálja a műemléket és az új technológiai kívánalmakat, a vendégfogadást és az üzemi területeket. Gondoltak a fentről gravitációsan lejutó víz energiájának felhasználására, ezáltal a telep saját működése támogatottá válik, kicsit a klasszikus malom működési mechanizmusát idézi. Statikai és

kivitelezési szempontból (a medencékben lévő hasznos teher nagyjából 100 kN/m²) így egy nehéz feladatot generál, mely szinte megoldhatatlannak látszik. A telep térszervezése gravitációsan nem, erős gépészeti támogatással (így magasabb üzemeltetési költséggel) és kisebb módosításokkal működhetnek. A technológiai tér kissé szűkösen bizonyul (főként az előkezelés és konténertárolás részei), funkcionálisan nagyjából rendben van.

A Bírálóbizottság a pályaművet második díjra értékelte.

3. csapat   Farkas Ádám, Juhász Balázs, Percz Gábor,   Mesterük: Kalmár László

AL. A pályázók tervlapjaikon mintegy repülőgépről tekintve mutatják be a Liva malom épületének és helyének tág környezetét. A bemutatott terület a Dunától a Naplás-tóig terjed. Az áttekintő helyszínrajz és vele együtt bejelölt helyszínek bemutatják a meglévő és tervezendő útvonalakat, a beépítési struktúráját, a patak menti közterületeket, a használati zónákat, benne a malomét is.

A patak menti széles sávban jelzi a tervező csapat mindazokat a létesítményi lehetőségeket, amiket oda szánnak, ahhoz hogy ennek a városrésznek egy élhető, működő közepe és sávja legyen. Ennek a végiggondolt már beépített vagy épülő és új, létesítendő struktúráknak a nyugodt értelmes összekapcsolása egy élhető és megépíthető jövőt vázol a pályázatban. Mindezeket egy hosszabb, nyugodt időszak munkájának lehetséges végeredményeként mutatja be. Ez a nyugodt tágasságot sugárzó tervsorozat a konkrét feladatra is kisugárzik, tehát a Liva malom közvetlen környezetére és magára a konkrét malom felhasználás és szennyvíz tisztítómű megoldására.

A terv a malmot a maga jelenlegi valóságában, állapotában megbecsüli és természetes módon használja / nagyterem, multifunkcionális műterem az emeleten/. Annyi funkció van benne, amennyi a maga természetes használatában lehetséges. Az önállóan élő szennyvíztisztító egységei egy henger alakú árnyékolóval van körülvéve, mely így egy így egy látvány a tóval és a malommal együtt.

Tágas telepítés, megtekinthető, de nem épült ki rekreációs kiránduló helyé.

Összefoglalva: a nagy távlati megközelítésből a konkrét feladathoz jutva a tervezők alapos és körültekintő, gondos munkát végeztek, mely a kiírás szinte valamennyi kívánságát teljesíti jó minőségű részletezéssel, ami lehetővé teszi a megbízó felé, hogy e feladatot ebben a szellemben folytassa.

SG. A terv budapesti léptéken keresztül elemzi a több kerületet érintő Szilas-patak helyzetét, kihasználtságát, mely a XV. kerületben még meglehetősen szerény. Több terv is foglalkozik a tágabb környezettel, de ez a terv jut legtovább, a problémák, hiányok megoldására megfontolandó javaslatokat ad: gyalogos és gépkocsi kapcsolati irányokat a régi és majd beépülő település rész közötti szerves kapcsolat érdekében, a patak menti átmeneti terület többféle közösségi hasznosítására. Az Organica felszínen megjelenő üvegház-látványelemét ötletesen több hengerre bontja, ezzel még kisebb, a tájba besimuló, körbejárható egységek alakulnak ki. A funkcióhoz kapcsolódó gazdasági feltöltés jótékonyan a föld alatt került elhelyezésre, az csak szükség esetén emelkedik a felszínre. A malom rom épülete új értelmezést kap, ide közösségi funkciókat magába foglaló terem kerül, mely képes az Organica bemutató funkcióit is befogadni. Az emeleti bérelhető műterem ma még kissé utópisztikusnak tűnik, tán egy későbbi ütemben, mikor a terület beépülése már a megvalósulás irányába tart. A malom rom épületéhez egyszerű eszközökkel nyúl hozzá, mely illeszkedik, jól kiegészíti a meglévő tömeget. Az egész terv alapos: mind a technológia, mind a környezet, mind a műemlékhez való hozzáállás tekintetében.

DJ. Igen alapos környezetvizsgálat készült. Megállapításai bizonyára majd felhasználhatók lesznek. Itt is (hasonlóan az 1. sz. tervhez) az Organica műtárgy része a föld alá kerül. A fölé kerülő üvegezett hengerek tartalmazzák a többi szükséges elemet. A szinte költői kompozíció helyenként funkcionális zavarokat tartalmaz (széttagolt reaktorok).

A hengeres formák talán a tisztítóművek kerek medencéit idézik. A malom itt is idealisztikus funkciót kap.

RJ. A környezetrendezési javaslatban megfogalmazott közúthálózat, gyalogos kapcsolatok és az érintett terület „sávos” használata a fejlesztés távlati stratégiája lehet. Több felvetését az Ajánlások közé is javasolom beilleszteni.

A beépítés a hajdani malom tömegét idéző rekonstrukciót és az Organica felbontott tömegét a zöldterület léptékének megfelelően formálja. Eszköztára szerény építészeti elemeket tartalmaz, a két elem tényleges szimbiózisát biztosítja. Az Organica megépítése kikényszeríti a malom rekonstrukcióját is, ami kedvező a közösségi használat szempontjából. Ez a funkcionális kapcsolódás biztosíthatja mind a kulturális, mind pedig a szabadidős használatot, ugyanakkor üzemeltetési háttérrel is biztosít.

KIP. Egy hosszútávú stratégiára tesz ajánlatot, aminek kiemelt indító eleme az Organica szennyvíztisztítója. A patak menti vizsgálatok értelmes szempontok szerint, jól hasznosítható javaslatokat adnak. A zöldfelületek használata a terület jellegének és jövőképének megfelelő, a javasolt városi kapcsolatok előremutatnak, a jövőbeli társadalmi beágyazódása hihető. Ezek az elemek azonos, megosztott figyelmet kapnak. Ennek következménye lehet, hogy az Organica-hoz funkcionálisan lazábban kapcsolódó látogatóközpont, valamint közösségi funkció csak valamelyik későbbi ütemben valósul meg. A malomépület így nem látványos súlypont, inkább fontos résztvevő. Működésében logikus, épített tömegeivel visszafogott, szolid.

AÁ. A pályamű új építménye félrehúzódik, méretében, arányában, formájában jól tud együtt élni a malommal. Az új funkció léptékhelyes, és lehetőséget ad a malom értelmes fennmaradására.

A malom tervezett új tömege megfelel egykori magasságának, tehát léptékhelyes. Az alsó nagy tér láthatóvá teszi az épület falnézeteit is. A terv a romfalak megóvását beton fedlappal oldja meg.

CSK. A pályázók feltették maguknak az összes fontos kérdést, mely a terület vizsgálatokor felmerült, és egyesével válaszokkal is szolgáltak, fejlesztési koncepciót adtak. A tervezési területet kiterjesztették a Szilas-patak menti környezetre. Javaslatokat tettek a terület és a leendő lakóterület feltárására, a régi falu és az új település rész összekapcsolására, így biztosítva az apró beavatkozásokkal a malom környezetének rehabilitációját. Terület felhasználásában a hely identitásának megfelelő, egymáshoz kapcsolódó funkciókat javasol. A Mogyoródi tömb mellé tervezett új köztér pozíciója talán nem a legelőnyösebb, de kialakítása mindenképp megfontolandó a tömb intézményi fejlesztésénél.

A terv az épületek szintjén is aprólékosan megadja a válaszokat. A malomba helyezett beépítés finoman illeszkedik a romhoz, kortárs eszközökkel egészíti ki azt. Az épületek között funkcionális kapcsolatot kíván létrehozni, a területet társadalmilag is igyekszik bekapcsolni, ez jelenti a megtermékenyítő erőt. E két tényező igazolná a malomépület létjogosultságát. A társadalmi beillesztés azonban szerintem egy fordított irányú, igényként jelentkező akarattal kellene lennie, ennek hiányában bizonytalanná teszi a romok közé helyezett funkciót. A pályázati terv összességében óvatos, végrehajtható beavatkozások sorát végzi el, a biztosra megy.

CsB. Technológiailag az egyik legjobban működő terv. A szétválasztott reaktorok üveg-hengerei önálló egységként jelennek meg, ami egy laza térszervezést biztosít, csövezéssel megoldható a reaktorok szeparálása is. A kicsi felszín feletti egységek révén a technológia nem lesz domináns a területen, ezt a szerepet meghagyja a malom romjaira települt közösségi térnek, melynek a teleptől teljesen független (is) működést és megjelenést adtak, így terület kohéziója nem érvényesül, egymás melletti egységek úsznak a tájban.

A Bírálóbizottság a pályaművet első díjra értékelte.

AL. Végeztek helyszínelemzést, melyben megfogalmazták a célt, a meglévő zöld területek megtartását és újak létesítését, a patakparti területek rekreációs felhasználását.

Úgy ítélték meg, hogy a Liva malom patak menti területe alkalmas erre a rekreációra, alkalmas a bővítésre. A pályázati helyszínen gördeszka és biciklipálya, a malom területén kávézó és Organica látogatóközpont, és ettől délre pedig parkosított területet létesítenek, s ez a rekreációs terület kutyafuttatóval végződik.

Az épületekről: a szennyvíztisztító össze lett kapcsolva a malomépülettel és a szennyvíztisztítóból kijövő víz keresztül megy a rekonstruált malomkeréken is, így azt mozgatva emlékeztet a múltra. Magát az épületet nem változtatták meg sem formailag, sem tömegileg. Műemlék jellege miatt nem változtatták meg / részletes magyarázat megadása nincs /.

Az épületek egységes üvegfelületeket kapnak és ezzel is jelezni kívánták az egész létesítmény összefüggő egységét.

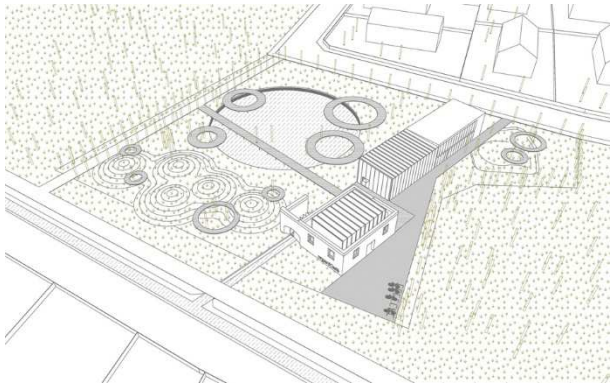
Valamennyi bemutatott létesítmény megjelenését lehetett volna részletesebben ábrázolni, hogy a tervezett jó gondolat többértéűen kerüljön bemutatásra. A két terv, 3. és 4. számú, együtt vizsgálendő a beruházó részéről. A 3. számú tágasságát össze lehet mérni a 4. számú terv szerényebb elképzelésével, a jövőbeni továbblépés céljából.

DJ. A környezetvizsgálat konklúziója egy sport-szabadidő park, mely a szennyvíztisztító-malom épületegyüttes köré települ. A malom tengelyébe (és a malomtő medrébe) került a szennyvíztisztító a malomnál nagyobb, felszínen tartott épülete. A közelség nem tesz jót a malomnak, azonban a „bekebelezés” egyfajta kisugárással is jár. A többi tervhez képest kicsit több esélyt ad az épületnek. A tó helyett kerek tó hibás gondolat.

SG. Ez a terv is budapesti léptékű elemzésen keresztül jut el a tervezési helyszínre és annak kicsit tágabb környezetére. Megfontolandók a patak menti átmeneti sávra megfogalmazott javaslatok, bár akárcsak a 3. számú pályaműnél, a tulajdonviszonyok összetettsége miatt ezek realizálása is sajnos messze van a megvalósíthatóságtól. Jó a gyalogos kapcsolati javaslat a túl parttal, valamint a Régi Főti útra való új út kikötése is. Az Organica elhelyezését, alaprajzi rendszerét a technológia határozza meg, követve a malom rom épülete által kijelölt koordinátákat és traktus szélességet. Ettől kicsi merev lesz, markánsan kettévágja a telepítés a telket, szinte rászorul a dél-keleti telekhatárra. A technológia terepszint alá kívánczó részeit a volt tómedrében telepíti, majd ettől függetlenül, kissé leszakadva a víz természetes folyásirányától, készít egy új, szabályos tavat. Ennek kialakítása az alkalmazott tájépítészeti eszközökkel egy városias közegbe megfelelő, itt, ahol a természet közelség lenne inkább cél, kicsit erőltetettnek tűnik. Az épületek tömegaránya, anyaghasználata jó, nem akar túlzott kirívást a környezetéből. A gazdasági bejáratának feltároló látványa az új, beépítésre szánt telkek felé, messze nem ideális.

Az egyetlen terv, mely visszaállítja a malomkereket, de így eldugva annak érvényesülés szerény.

RJ. A tervezési terület fejlesztési javaslatai több érdemi javaslatot (pl. közlekedési rendszerek) tartalmaznak, azonban a patakparti zöldterület túlzottan városias jellegű, a helyi lehetőségeknek kevéssé felel meg. Ez a városias attitűd jellemzi a javasolt beépítést is, amikor az egymást ugyan jól kiegészítő funkciók épületeit építészeti rend, nem pedig a szabad terület morfológiája mentén rendezik el. Hasonlóan idegenek a telek berendezésének geometriai elemei is (tó, stégek).

KIP. Helyszíni elemzéseivel az eltérő léptékeknek megfelelő minőségű válaszokat ad. Ennek következményeként a tervezési terület tágabb környezetére is javasol megoldást, ami lehetőséget nyújt egy összefüggő városi zöldfelület (greenbelt) megtartására. A szűkebb tervezési területet ennek a rekreációs sávnak a központjaként értelmezi.

A malomépületre szervezett tengely hangsúlyozása erős felvetés, de egy kényelmetlen helyzetet eredményez: az egykori tóba telepített szennyvíztisztítót. Megoldásaiban inkább városi köztér jellegű.

A malomba helyezett kávézó és fogadóterület élő közösségi funkció és jól működő megoldás lehet.

AÁ. Építészeti jó gondolat az azonos megjelenés a malmon belül és kívül, de az új épület az egykori tó helyére került. Az új funkció léptékhelyes, és lehetőséget ad a malom értelmes fennmaradására. Műemléki szempontból bevált megoldás.

CSK. A terv a környezet tágabb vizsgálata után rekreációs funkciókkal telepíti be a malom környezetét és a Szilas-patak melletti zöldsávot, összekapcsolja a régi és leendő lakóterületeket, feltárja a terület egységeket, egységes fejlesztési koncepciót ad.

A malomépületbe az Organica megosztott funkciójaként a látogatóközpontot helyez el, és mint egy ezzel gondolatilag is meghatározza a szennyvíztisztító telep helyét. Így az üzemi épület furán a hajdani tóba kerül, felvéve a malom épület irányultságát, lemerevítve a beépítést. A tavat egy városi park felület részeként pótolja, azonban a környezetrendezés városiassága léptéktévesztett.

CsB. Technológiailag szintén működő terv, jó szerkesztésű és elrendezésű terekkel. A telep beépítése, a meglévő malom beépítésének (és a víz útjának) követése szimpatikus megoldás. Mind funkcionálisan, mind tömegformálásban van némi kapcsolat a malom és a reaktorterek / technológia között. A gazdasági terek megközelítése egyszerű, a dolgozói és látogatói részek elkülöníthetők, térszervezésük megfelelő. Az út és a telep tömege által lehatárolt területen kialakul egy előtér, melyben demonstrációs jelleggel megjelenik egy szabályos kör alakú tó is. A mögötte lévő térszakasz zöldterületei alárendeltebb helyzetbe kerülnek, de ennek ügyes funkcióválasztásával és az épület arculatának kialakításával talán ez sem lehet zavaró.

5. Bokányi Imre, Tóth Gábor, Rohonczi Donát, Takács Gergely, Mesterük: Tomay Tamás

SG. Ábrázolja a Szilas-patak kerületeket összekötő vonalát, az arra fűződő zöldterületeket, de ebből semmiféle következtetést nem von le, a telek gyakorlatilag nem kommunikál a környezetével. A terv uralkodó eleme a gömb, mely inkább hasonlít a népmesei kis „gömböcre”. Szinte felfalja környezetét, gátlástalanul, de e mellett szinte légüres térben lötyögnek a funkciók. A túlzó zöld grafika elfedi a valódi tartalmat. A terv jelen állapotában igencsak vázlatos, kiforratlan, a legszerényebb megoldási javaslatokkal.

DJ. Mintha egy kicsit felszínes lenne...

A Gömb azonban, a 2. sz. terhez hasonlóan erőteljes gondolat. Akár UFO-ra is gondolhatunk, melyben csúcstechnológia rejtőzik. A malom itt is szükséges rossz.

RJ. A terv mottója és grafikai előadása „a nagy kerek erdő” meséjére utal. Kiindulásként fantasztikus ötlet lehetne, ha nem maradna meg a felvetés verbális szintjén. A gömb és a

malomrekonstrukció sem formailag, sem pedig funkcionálisan nem alkotnak egységet, kívánatos együttműködésük tisztázatlan. Kiállítótérként a rom belsejében tervezett üvegépítmény használhatatlan.

KIP. Mintha egy szürreális kaland kezdődne: Walther (Bauersfeld), Richard (Buckminster Fuller), Henri (Rousseau) és (Liva) József találkoznak a (Szilas-) patak partján, 2015-ben. Izgalmas felvetés, mit hoz a folytatás?

A kiterjesztett kutatás a patak mentén egészen a Naplás-tótól a Dunáig foglalkozik a területtel, ami túlzó vállalkozásnak bizonyul.

Ebből a városi léptékből rögtön a tervezési területre vált, kihagyva egy jobban kezelhető, köztes léptéket.

Innentől kezdve a geodéziai kupola és a növényzet a főszereplő.

A gömbbe helyezett Organica önmagában működőképes lehet, de az adott kontextusban annyira magára irányítja a figyelmet, hogy a malomépület maradványa csak díszletként él tovább, jelenléte szinte fölöslegessé válik.

Ezt a fölöslegességet erősíti az új funkció, a kulcsos házként működő kiállítótér, és az épületbe engedett élővilág.

CSK. A Szilas-patak teljes vonzáskörzetét vizsgálja, funkcionális javaslatokat ad, de a tervezési területre és annak környezetére konkrét beavatkozásokat nem fogalmaz meg.

A malomépület értékét uraló, túlzó formai megoldást ad az Organica épületére. A malom épületébe helyezett kiállító tér funkcionálisan és építészeti nem értékelhető, kevés a rom újjáélesztéséhez. Ezzel az erővel a terv magára is hagyhatta volna a romot, de gondolatai ehhez nem elégé kiforrottak, összeszedettek.

AÁ. A kupolája elképzelhető változat, de erősen vázlatos megfogalmazású. Kiállítóteret tesz a malomba. A megoldás elnagyolt, és hiányzik a vendéglátó funkció.

CsB. Funkcionális és technológiai működése nem egyértelmű, kevésbé átgondolt. A malom és a telep között semmilyen kapcsolat nem érezhető, magára irányítja a figyelmet, mintsem a meglévő értékeket támogatná. Önálló tájképi elemként jelenik meg a "Gömb", mely tömegformálásában inkább másolja előképét, mint ihletet merít belőle.

Budapest, 2015. november 24.

Bírálóbizottság

4. Szakvélemények

(a Szakvélemények fontosabb megállapításait az Ajánlások és a Tervek részletes bírálata tartalmazza)

- 4.1 Tervek műemlékvédelmi szempontok alapján történt bírálata(a Szakvélemény fontosabb megállapításait az Ajánlások és a Tervek részletes bírálata tartalmazza)
- 4.2 Az Organica technológiai bírálata (Csillik Barbara építész)

4.1 Értékelés műemléki szempontból

A malom 18. századi előzmények után a jelenlegi formáját a 19. században kapta. 1597 törzsszámon egyedi védetségű műemlék. Évtizedek óta hasznosítatlan, romos, csak külső falai állnak, teteje megsemmisült, belső berendezése eltűnt.

1. Környezetbe helyezés

A malom területe egy hosszú, összefüggő, patak menti zöldterület, amelynek számos kapcsolódási pontja van. A terület logikus használatának megtervezése érdekében a tervezési terület ebbe az összefüggés-rendszerbe helyezendő el. A tervek ezt többé-kevésbé figyelembe vették.

Ebből a szempontból a 3. terv a legalaposabb, hiszen a legtágabb városi kontextusba helyezték a tervüket, megvizsgálva a teljes sáv beépítési jellegzetességeit és ezekhez igazodva. A 2. terv új megközelítési lehetőségről is gondoskodott. A 4. terv több merőleges gyalogos úttal egészítette ki a mai közlekedési rendszert, jó elemzések alapján kertészeti tervet is adott.

Figyelembe veendő a malom megjelenése szűkebb környezetében is: fontos, hogy az új beépítés ne zavarja a malmot.

Az 1. terv új rendet hoz létre, és ebbe az egységes rendszerbe foglalta a malmot is.

A 2. esetében a közparkba tervezett új építmény a malomra ráépülve jelenik meg; a stég helye, mérete, megfogalmazása szép, de – a ráépítéshez hasonlóan – kissé vázlatos.

A 3. új építménye félrehúzódik, méretében, arányában, formájában jól tud együtt élni a malommal.

A 4. építészeti jó gondolat: azonos megjelenés a malmon belül és kívül, de az új épület az egykori tó helyére került.

Az 5. terv kupolája elképzelhető változat, de erősen vázlatos megfogalmazású.

2. Vízrendszer

A zöldterület kialakítása szempontjából logikus az egykori állapotokhoz hasonló vízrendszer és domborzati viszonyok kialakítása. Ez nemcsak minimalizálja a földmunkákat, és az új épületek megfelelő telepítését is eredményezi, hanem malom szerepe csak így válik érthetővé. Ezt a feladatot a pályaművek jól oldották meg, kivéve a 4. számú tervet.

Másrészt a víz útja megtartandó: a felduzzasztott tóból a víz a malomárkon keresztül ér a malomhoz, és onnan a patakba távozik. Ebben a rendben a víztisztítás helye logikusan a tó elé kell, hogy kerüljön, hogy a tavat a tiszta víz táplálja. Ebből a szempontból a víztisztító telepítése az 1., 3. és 5. számú terven a logikus, a 2. és 4. nem.

3. Malom-funkció

A malom megmaradása szempontjából igen fontos a megfelelő funkcióra való alkalmazása. Az a jó funkció, amely élővé, vonzóvá teszi az épületet, épületként használja, de nem terheli túl. A funkció elhelyezése során előnyös, ha az új funkció figyelembe tudja venni a malom egykori térrendszerét is.

Az 1. terv funkciója alibi-funkció – „trambulin” – használja ugyan a romot, de ez a funkció kissé kevés, kissé méltatlan, és így a malom önmagát igazából fenntartani nem tudja: túlélését talán biztosítja, de nem az értelmes életét.

A 2. terv ebből a szempontból előnyös lehetne – működő, fontos funkció, a víztisztító – de a malom túlterheltté válik, hiszen a víztisztító háromszor annyi helyet igényel, mint amekkora a malom volt, így az elveszti egykori jellegét. Hátrány továbbá, hogy az érthető módon igényelt közösségi, szabadidős funkció hiányzik.

A 3.-as esetében az új funkció léptékhelyes, és lehetőséget ad a malom értelmes fennmaradására.

A 4. terv funkciója kedvező: a víztisztítóhoz kapcsolódó fogadóter, kávézó. A terv jelzi a malom eredeti funkcióját az eredeti helyére elhelyezett vízkerékkel.

Az 5. kiállítóteret tesz a malomba. A megoldás elnagyolt, és hiányzik a vendéglátó funkció.

4. Rom-kezelés

Romok megóvására, továbbfejlesztésére több lehetőség is kínálkozik. Szóba jöhet az egykori épület és tető *rekonstrukciója*, de csak abban az esetben, ha az egykori tetőről kellő információnk áll rendelkezésre. Ebből a szempontból a Liva malom rekonstrukciója megvalósítható lenne: bár az adatok kissé ellentmondóak – a műemlékjegyzék szerint valaha csonkakontyolt volt, de a 15 éves fénykép sátozottot mutat -, de ez bizonytalanság tisztázható.

A hitelesség kívánalmainak megfelelően ilyen helyzetben a *védőtető* is elképzelhető. A műemléki terminológia szerint a védőtető lefedi a romot, de megjelenése szándékosan és egyértelműen eltér a feltételezett eredeti tetőtől. Ez a megoldás a Liva malom esetében kissé túlértékelt volna a romot, hiszen nem századokkal ezelőtt romossá vált középkori várról, hanem alig 15 éve tönkrement maximum 200 éves szerény épületről van szó.

Természetes megoldás lehet a közvetlen *ráépítés* vagy hozzáépítés, az új és régi rész valamilyen módon való elkülönítésével, a rom - legalább elvben – érintetlenül hagyásával. A pályázók ezt a megoldást választották, véleményük szerint a rom megmaradt hiteles állapota így őrizhető meg a legmaradéktalanabban.

Az 1. terv semmilyen bővítést nem alkalmaz, a rom valóban érintetlen.

A 2.-es terv biztosítja romfalak fedését, de kérdés, hogy az – építészeti kétségtelenül vonzó – megoldást a rom a valóságban kibírja-e. A terv ellen szól az építménynek az egykorit jelentősen meghaladó magassága és az alsó szintnek az eredetitől teljesen eltérő cellás alaprajza is.

A 3.-as terv tervezett új tömege megfelel a malom egykori magasságának, tehát léptékhelyes. Az alsó nagy tér láthatóvá teszi az épület falnézeteit is. A terv a romfalak megóvására a gondolt: beton fedlappal megoldva.

A 4. és 5. terv a malmot illetően hasonló megoldású, de eltérő mértékben kidolgozott; műemléki szempontból mindkettő megfelelő lehet.

Összegzés

Elsőnek a 3. tervet javaslom (Farkas Ádám, Juhász Balázs, Percz Gábor - Kalmár László) , amely minden szempontból a legjobb, legrealisabb, legátgondoltabb, legkidolgozottabb.

Arnóth Ádám, építész

4.2 Az Organica technológiai bírálata

Köszönjük szépen a terveket, örömmel néztük át őket! Mind technológiai, mind építészeti koncepcióalkotás szempontjából az alábbiak szerint véleményeztük őket:

1. terv

A telep technológiailag kisebb módosításokkal működőképes lehet. Elképzelhető föld alá süllyesztett üzemi terület és a konténerek kiemelése a felszín alól, így az üvegház vízen lebegő önálló üveg elemként megjelenő kubusa uralja a környezetet. A tisztított víz felhasználása, mint tájépítészeti elem is mindenképpen támogatandó gondolat. Azzal azonban nem értünk egyet, hogy ezt az üzemi területet (főként a konténer kiemelés helyén) játszótér funkcióval lehetne párosítani. Az FCR és a konténer kiemelő területek szeparált területei közötti közlekedés egy kicsit nehézkes, elválasztódik egymástól a két technológiai tér. A tartályok arányai nem sikerültek a legkedvezőbbre, a reaktorok mélysége nem megfelelő, előkezelés és konténertárolás terei kicsinek tűnnek, azonban ez egy felszín alatti bővítéssel megoldhatóan mutatkozik. A bevezető gazdasági út/udvar és a vendégfogadás terei sem jelennek meg egyértelműen.

2. terv

A terv mindenképpen érdekes megoldási lehetőséget vet fel vertikális orientáltságával. A malom romjának használata, bevonása a koncepcióba szimpatikus hozzáállás, külső megjelenésében esztétikus, jelként funkcionál a területen. Egyesíteni próbálja a műemléket és az új technológiai kívánalmakat, a vendégfogadást és az üzemi területeket. Gondoltak a fentről gravitációsan lejutó víz energiájának felhasználására, ezáltal a telep saját működése támogatottá válik, kicsit a klasszikus malom működési mechanizmusát idézi. Statikai és kivitelezési szempontból (a medencékben lévő hasznos teher nagyjából 100 kN/m^2) így egy nehéz feladatot generál, mely szinte megoldhatatlannak látszik. A telep térszervezése gravitációsan nem, erős gépészeti támogatással (így magasabb üzemeltetési költséggel) és kisebb módosításokkal működhetnek. A technológiai tér kissé szűkösnek bizonyul (főként az előkezelés és konténertárolás részei), funkcionálisan nagyjából rendben van.

3. terv

Technológiailag az egyik legjobban működő terv. A szétválasztott reaktorok üveghengerei önálló egységként jelennek meg, ami egy laza térszervezést biztosít, csövezéssel megoldható a reaktorok szeparálása is. A kicsi felszín feletti egységek révén a technológia nem lesz domináns a területen, ezt a szerepet meghagyja a malom romjaira települt közösségi térnek, melynek a teleptől teljesen független (is) működést és megjelenést adtak, így terület kohéziója nem érvényesül, egymás melletti egységek úsznak a tájban.

4. terv

Technológiailag szintén működő terv, jó szerkesztésű és elrendezésű terekkel. A telep beépítése, a meglévő malom beépítésének (és a víz útjának) követése szimpatikus megoldás. Mind funkcionálisan, mind tömegformálásban van némi kapcsolat a malom és a reaktorterek/ technológia között. A gazdasági terek megközelítése egyszerű, a dolgozói és látogatói részek elkülöníthetők, térszervezésük megfelelő. Az út és a telep tömege által lehatárolt területen kialakul egy előtér, melyben demonstrációs jelleggel megjelenik egy szabályos kör alakú tó is. A mögötte lévő térszakasz zöldterületei alárendeltebb helyzetbe kerülnek, de ennek ügyes funkcióválasztásával és az épület arculatának kialakításával talán ez sem lehet zavaró.

5. terv

Funkcionális és technológiai működése nem egyértelmű, kevésbé átgondolt. A malom és a telep között semmilyen kapcsolat nem érezhető, magára irányítja a figyelmet, mintsem a meglévő értékeket támogatná. Önálló tájképi elemként jelenik meg a "Gömb", mely tömegformálásában inkább másolja előképét, mint ihletet merít belőle.

Csillik Barbara építész